

Russlands baser i Arktis

8 DEBATT

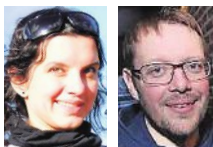
FREDAG 12. JUNI 2020

NORDLYS

● Utbygginga av militære baser og stasjoner har pågått parallelt 13 ulike steder i det russiske Arktis - fra øst til vest - og har vakt internasjonal oppsikt.

Russlands baser i Arktis

NORDOMRÅDENE

Petia Mankova
Førsteamanuensis i historie

Stian Bones
Professor i historie

UiT Norges arktiske universitet

■ Den 20. april 2020 øvet russiske soldater å hoppe med fallskjerm fra 10 000 meters høyde ved øya Alexandraland i Franz Josef Land-arkipelet. Øvelsen var dedikert 75-årsjubileet for seiersdagen og 90-årsjubileet til de russiske luftlandestyrker. Den er den første av sin slag i Arktis. Øvelsen simulerte tilintetgjørelse av fremmede og fiendtlig spionasjeaktivitet i fjernliggende arktiske områder, og hadde som formål å prøve ut nyutviklet utstyr. Samtidig ble det også meldt om at utbedringen av flystripa i Nagurskoje og flyplassen på Alexandraland var avsluttet. Flyplassen på Alexandraland har mulighet for helårsdrift, og kan ta ned store transportfly (inkludert bombefly).

■ Den første sovjetiske militærbasen på Franz Josef Land ble etablert på 1950-tallet, etter at det ble kjent at tyske styrker hadde hatt en base der under krigen. I 1981 ble grensestasjonen «Nagurskaja» etablert, og det innledet en storhetstid for basen som varte gjennom 1980-tallet. Med oppløsningen av Sovjetunionen ble både de vitenskapelige stasjonene og de militære basene i området forlatt, slik det også gikk med de fleste andre basene i Arktis.

■ På initiativ av blant annet FSB, Det arktiske regionale grensedirektoratet, Polarforsknernes assosiasjon, samt Det arktiske og antarktiske fors-

STOR OG MODERNE: Den nye militærbasen «Arktisk trekløver» på Franz Josef Land sto ferdig i 2016. Basen kan huse 150 mennesker, og har vinterhage, bibliotek og lekeplass, slik at den også kan tiltrekke kontraktssoldater med familier.

FOTO: DET RUSSISKE FORSVARSDEPARTEMENTET

kningsinstitutt, ble Franz Josef Land utropt til hjemstedet for «Russlands erobring av Arktis i det 21. århundre». Det var i 2004. Siden 2007 har basen Nagurskoje vokst gradvis. Naturvernaktiviteter, forberedelser for utvikling av arktisk turisme og militær utbygging har foregått parallelt.

■ Den nye militærbasen «Arktisk trekløver» ble bygd i løpet av 9 år, og ferdigstilt i 2016. Den er av de mest moderne av sitt slag. Basen kan huse 150 mennesker, og har vinterhage, bibliotek og lekeplass, slik at den også kan tiltrekke kontraktssoldater med familier. Dette er ikke ulikt praksisen fra sovet-tida.

■ Utbygginga av militære baser og stasjoner har pågått parallelt 13 ulike steder i det russiske Arktis - fra øst til vest - og har vakt internasjonal oppsikt. Nyly ble det meldt at det i løpet av de siste åra er bygd 590 ulike objekter med et samlet areal på 720 000 kvadratmeter. Byggingen skjer i områder der det har vært militære baser og infrastruktur fra før. Et eksempel er basen «Nordlig Kløver» på øya Kotelnii, som er en del av

Nysibirøyene. På Kotelnii ble flyplassen tatt i bruk 2013, etter 30 års opphold. Liknende er situasjonen med de militærbase-ene som går under navnet «Polarstjerna», og som ligger på Otto Schmidt-neset på Tsjukotkahalvøya, og på Vrangelloya. Det samme er tilfelle med den nye Amerderma-2-flyplassen på Novaja Semlja.

■ Denne militære aktiviteten på russisk side forklares ofte med henvisning til økt amerikansk og kinesisk tilstedeværelse i Arktis. Men årsakene til satsingen er nok mer sammensatt enn som så. Russland har over flere år modernisert sine militære kapasiteter i nord. Utgangspunktet at det russiske Arktis og Barentshavet har vært og skal være et kjerneområde for Russlands strategiske ubåtflåte. Militært sett skal Russland kontrollere denne «bastionen», og vil dessuten nøye overvåke og kontrollere all aktivitet i tilgrensende havområder, slik som Norskehavet. Utbyggingen av de russiske basene må ses i sammenheng med dette.

■ Utviklingen på militært hold i Russland gjenspeiles også i of-

fentlig tilgjengelige danske og norske etterretningsrapporter. Som kjent har Norge modernisert sin etterretningskapasitet de siste åra, og har blant annet gått til innkjøp nye P8A Poseidon-fly fra USA. Disse vil bli stasjonert på Evenes, og skal overvåke de nordlige havområdene.

■ Den russiske militære tilstedeværelsen bør også ses i sammenheng næringsaktiviteter og naturressurser langs Den nordlige sjørute. Basene er strategisk plassert ved den. Under den kalde krigen var Den nordlige sjørute å anse som et indre og lukket farvann. I 1991 ble den åpnet for internasjonal trafikk. Siden 2012 har det vært kraftig økning i skiptrafikken, knyttet til transport av mineraler og petroleum særlig i området Murmansk-Karaha- vet. I begynnelsen av 2013 ble Nordøstpassasjen «gjendefinert» som et historisk russisk indre farvann. Den militære beredskapen i det russiske Arktis understreker at Russland ikke kommer til å diskutere dette med noen annen part, men at dette må anses som gitt. Her er kontrasten til Nordvestpassasjen slående, der USA og

Canada er uenige om seilingsleden skal betraktes som et internasjonal strede eller et indre farvann.

■ Et spørsmål som har vært oppe til diskusjon, er i hvor stor grad utenlandske skip skal ferdes der. Novatek, som er den største russiske eksportøren av naturgass fra Jamal, er avhengig av transportskip som Russland per i dag ikke har. Novateks interesser er nå ivarettatt av Krem. 1. mars 2020 underkrev president Putin et dekrete som tillater visse skip å ferdes under utenlandske flagg mellom Murmansk i vest og Kamtsjatka i øst, og dette er gjort gjeldende fram til utgangen av 2043.

■ Siden 2019 har den økonomiske utviklingen i Arktis vært underlagt Ministeriet for utvikling av fjerne Østen, som nå heter Ministeriet for utvikling av fjerne Østen og Arktis. Det kan se ut som at prioritene vil peke mot øst. Samtidig er Murmansk fortsatt Russlands arktiske hovedstad, og i mai 2020 ble betydningen av dette understreket med nysatsingen «Murmansk - hovedstaden i Arktis». Russlands nordområde sies å være et satsingsområde. Det forespeiles investerings- og skattelettelser, 1500 nye arbeidsplasser og 125 milliarder rubler til investeringer. Et nytt lovforslag vil, dersom det går gjennom, åpne for flere private og mindre investorer i Arktis. Dette kan bety økt næringsvirksomhet og nye muligheter for samarbeid med utenlandske aktører.

■ Murmansk vil fortsatt være Nordflåten hovedbase, og basen for den militær-strategiske overkommandoen «Nord», som dekker det arktiske området. Derfor er triangle fra de store sibirske elvene til Franz Josef Land og videre til Murmansk preget av sterk russisk militær tilstedeværelse og beredskap. Her er det intet maktvakuum. På disse vilkårene signaliserer allikevel Russland en interesse for å videreutvikle samarbeid med utenlandske aktører.

Utbygging av gang- og sykkelveg Sørreisa grense - Finnjord AS (fv. 86)

Finnnes Lokalutvalg mener det er på høy tid at strekningen Sørreisa grense - Finnjord AS (fv. 86) prioriteres i henhold til utbygging av gang- og sykkelvei. Strekingen har tidligere ligget inne i fylkeskommunale planer, men har falt ut i den senere tid. Problemet er fortsatt til stedet, og risikoen for mange trafikanter har samtidig økt på denne strekingen på

bakgrunn av en stadig økning i motorisert trafikk på strekingen. Fra Sørreisa Kommune er det mange som pendler til Senja Kommune hver eneste dag. Dette skaper et trykk på strekingen, som i hovedsak medfører ekstra tett trafikk mellom 7.00 og 9.00 på morgenen, og mellom 15.00 og 17.00 på ettermiddagen. Siden Finnnes er regionsenter er det

også betydelig trafikk utenom disse press-periodene. Dette gjør situasjonen svært farlig for mange trafikanter. I Finnjord-området, og på Hemmingsjord/Langhågen i Sørreisa, bor det for øvrig svært mange barnefamilier. Disse har denne veistrekingen rett utenfor stuedøra, og må leve med utryggheten i trafikkbildet hver eneste dag.

Fylkesveistrekinga står i dag som en ørken midt i mellom to oaser, for på begge sider er det tilrettelagt med gang- og sykkelvei. De som ferdes på denne strekingen må imidlertid gjøre dette langs veibanen mens trafikken suser forbi. Tungtransport fra Finnjord Smelteverk, Forsvaret, busser, Nord-Norsk trafikksenter med mere - kjører

daglig på denne strekingen.

Finnnes Lokalutvalg krever at strekingen Sørreisa grense - Finnjord AS prioriteres med gang- og sykkelvei i de fylkeskommunale planene. Vi har ingen å miste - dette haster!

**Finnnes lokalutvalg
v/ leder Kay Erling Ludvigsen**